הכל [א]

מעריכין ונערכין נודרין ונידרין [א]כהנים לוים וישראלים נשים [ב]ועבדים טומטום [ג]ואנדרוגינוס נודרין ונידרין ומעריכין אבל לא נערכין שאינו נערך אלא הזכר ודאי ונקבה ודאית [ד]חרש שוטה וקטן נידרין ונערכין אבל לא נודרין ולא מעריכין מפני שאין בהם דעת: **גמ'** הכל מעריכין לאתויי מאי לאתויי [ה]מופלא סמוך לאיש נערכין לאתויי מאי לאתויי [ו]מנוול ומוכה שחין [ב]סד"א נדר בערכך כתיב כל שישנו בדמים ישנו בערכין וכל שאינו בדמים אינו בערכין קמ"ל נפשות כל דהו נודרין לאתויי מאי נידרין איצטריך ליה נידרין לאתויי מאי אי לאתויי טומטום ואנדרוגינוס בהדיא קתני להו ואי לאתויי חרש שוטה וקטן בהדיא קתני להו אי לאתויי [ג]פחות מבן חודש בהדיא קתני להו ואי לאתויי [ד]עובד כוכבים בהדיא קתני להו לעולם לאתויי פחות מבן חודש ותני והדר מפרש [ה]הכל סומכין לאתויי מאי [ו][ז]לאתויי יורש ודלא כרבי יהודה [ז]הכל ממירין לאתויי מאי [ח]לאתויי יורש ודלא כרבי יהודה [ח]דתניא יורש סומך יורש מימר ר' יהודה אומר יורש אינו סומך יורש אינו מימר מאי טעמא דרבי יהודה [1]קרבנו ולא קרבן אביו ויליף תחלת הקדש מסוף הקדש מה סוף הקדש יורש אינו סומך אף תחלת הקדש יורש אינו מימר ורבנן [2]המר ימיר לרבות את היורש וילפינן סוף הקדש מתחלת הקדש מה תחלת הקדש יורש מימר אף סוף הקדש יורש סומך ורבנן האי קרבנו מאי עבדי ליה מיבעי ליה קרבנו ולא קרבן עובד כוכבים קרבנו ולא קרבן חבירו קרבנו לרבות כל בעלי [א] חוברין לסמיכה ורבי יהודה לרבות [ט]כל בעלי חוברין לסמיכה לית ליה ואי נמי אית ליה

עובד

רש"י

הכל מעריכין. ערך כתוב בפרשה [ב]. (נדר דמי עלי ושמים אותו כעבד הנמכר בשוק): **מעריכין.** אם אמר על אחד ערך פלוני עלי נותן ערך אותו פלוני כפי שניו שהערך ניתן לפי השנים הכתוב בפ' ערכין ואחר שנות הנערכים הולכים: **נערכים.** אם אמר ערכי עלי או אם אמר אחר עליו ערך פלוני עלי: **נודרין.** דמי פלוני עלי [ג]: **נידרין.** דמי עלי או אם אמר אחר עליו דמי פלוני עלי: **נשים ועבדים.** ומשלמין לאחר זמן כשנתגרשה האשה או נשתחרר העבד: **וטומטום ואנדרוגינוס נודרין ונידרים.** שהרי יש להם דמים: **מעריכין.** את אחרים אם אמרו ערך פלוני עלי נותנין ערך אותו פלוני: **אבל לא נערכין.** אם אמר ערכי עלי או אם אמר אחר עליהם ערך פלוני עלי לא אמר כלום שאין להם ערך שזכר ונקבה אמורין בפרשה: **גמ' מופלא סמוך לאיש.** בן י"ב שנה ויום אחד שהוא סמוך לאיש ואינו איש [ד] עד שיביא שתי שערות. ומופלא קרי ליה על שם שבודקין אותו אם יודע להפלות ולפרש לשם מי נדר ולשם מי הקדיש כדקתני בפ' יוצא דופן במסכת נדה (דף מה:): **נערכין לאתויי מאי.** כלומר הכל דקאי נמי אנערכין דאכולה מתני' קאי הכל [ה] אהנערכין לאתויי מאי: **נדר בערכך [ו] כתיב.** (נפשות משמע) איתקש ערכין לדמים ומנוול ומוכה שחין אינן בדמים ונודרין את אחרים אבל לא נידרין דאין שוים כלום: **נפשות.** משמע כל שהוא נפש (א): כולהו הנך דמייתי תיובתא תני להו במתניתין בהדיא: **תני והדר מפרש.** והוא הדין נמי מצי למנקט חד מהנך אלא חד מתרתי תלת נקט. ל"א להכי נקט האי משום דפליגי רבנן ור"מ בהאי פירקא (לקמן דף ה.) המעריך פחות מבן חדש ר"מ אומר נותן דמיו אדם יודע שאין ערך לפחות מבן חדש וגמר ואמר לשם דמים וחכ"א לא אמר כלום ולהכי סתמה [ז] ברישא לאשמועי' משנה יתירא דאפי' לרבנן היכא דאמר דמיו עלי יש לו דמים ונותן דמיו מפי מורינו [ח]: **יורש.** אדם שהפריש אביו קרבן ולא הספיק להקריבו עד שמת: **קרבנו.** גבי [ט] סמיכה כתיבי תלתא קרבנו גבי שלמים בויקרא [ג] ודריש ר' יהודה לחד מינייהו קרבנו ולא קרבן אביו: **תחלת הקדש.** תמורה שהיא תחלת הקדישה של בהמה זו: **סוף הקדש.** סמיכה שהוא סמוך לשחיטה: **כל בעלי חוברין.** חמשה שהביאו קרבן אחד בשותפות כולן צריכין לסמוך עליו ואין אחד סומך עליו [י]: **לית ליה.** דס"ל אחד סומך לכולם ולא הוי כסומך על קרבן חבירו הואיל והוא שייך ביה:

עובד

תוספות

הכל מעריכין. בנזיר (דף ב.) ובנדרים (דף ב.) הזכיר כינויים שלא הזכיר שם שמים לבטלה כדאיתא התם וכאן לא חשש להזכיר שלא היו מזכירין שם שמים על הערכין [יא] [יב] ערך כתוב בפרשה [יג] נדרים דמי עלי ושמין אותו כעבד הנמכר בשוק: מעריכין. אם אמר על אחד בשוק ערך פלוני עלי [יד] [טו] (או אם אמר ערך אותו פלוני עלי) נותן לפי השנים הכתובים בפרשת [טז] שקלים ולפי שנותיו הולכים: נערכין. אם אמר ערכי עלי או אם אמר אחר [עליו] ערך פלוני עלי:

נשים ועבדים. משלמין לאחר זמן כשנתגרשה האשה או נשתחרר העבד כן פ"ה אי נמי כגון שנתנו להם ע"מ שאין לרב או לבעל רשות בהם ואפילו אין להם [יז] נותנין עליהם מיד כדתניא בתוספתא נשים ועבדים נודרים ונידרים אם יש להם בזמן הזה גובין מהם ואם לאו [יח] [כותבין] עליהם וגובין לאחר זמן ועבד אע"ג דגבי מלות יש לו דין אשה לפי ערך זכר הוא נערך דלא איסתמיט תנא דלימא אם היה נערך כאשה: **טומטום** ואנדרוגינוס נודרין ונידרין. שהרי יש להם דמים ומעריכין את אחרים אם אמרו ערך פלוני עלי נותן ערך אותו פלוני אבל לא נערכין אם אמר אחד עליהם ערך פלוני עלי לא אמר כלום שזכר ונקבה אמורים בפרשה. ל"ה:

חרש שוטה וקטן. משמע דאית ליה דמים לחרש [יט] והא דאמר פרק החובל (ב"ק פה:) חרשו נותן לו דמי כולו [כ] בחרש שאינו יכול להתרפאות אי נמי פירש ר"ת דחרש בידי שמים אית ליה דמים (ט):

מופלא סמוך לאיש. בן י"ב שנה ויום אחד שסמוך לאיש ואינו איש עד י"ג ויום אחד ומופלא קרי ליה על שם שבודקין אותו אם יודע להפלות ולפרש לשם מי נדר לשם מי הקדיש כדקתני פרק יוצא דופן (נדה מה:): **נערכין** לאתויי מאי. כלומר הכל דקאי נמי אנערכין דאכולה מתניתין קאי הכל [כא] (לאתויי נערכין) לה"ק: **לאתויי** מנוול ומוכה שחין. משמע דקאי נמי אעבדים דמתני' ויש להקשות דהא מיבעיא לן בפרק השולח (גיטין מג:) עבד שמכרו רבו לקנס מהו אלמא אית ליה דמים וי"ל דהכא בטריפה איירי וא"ת ההורגו יתחייב הואיל ואיתרבי בנפשות אלמא איקרי נפש דמהאי טעמא מרבינן להורג בן יום אחד פרק יוצא דופן (נדה מד:) ואף על גב דשמא נפל הוא וי"ל [כב] דהתם בתורת כהנים מוקמינן ליה בשכלו לו חדשיו וכן מוקמינן התם [כג] לר' שמעון ב"ג דאמר כל שלא שהה: **נדר** בערכך נפשות. משמע דאיתקיש ערכין לדמים [כד] מנוול ומוכה שחין אינו לדמים ונודרין את אחרים אבל לא נידרין דאין שוה כלום: **כל** שישנו בדמים [כה] נערכין כו'. לאו דווקא דהא איכא דיקלא וארעא אלא כל אדם שישנו בדמים קאמר: **קרבנו.** גבי סמיכה כתיבי תלתא קרבנו בויקרא ודריש רבי יהודה לחדא מינייהו קרבנו ולא קרבן אביו לשון הקונטרס ואגב חורפיה לא עיין דהתם ליכא אלא תרי ושמא על ראשו דכתיב התם חשיב ליה כמו קרבנו [כו] א"נ משאר קרבנו דריש: **תחלת** הקדש. תמורה שהיא תחלת הקדישה של בהמה זו סוף הקדש סמיכה שהוא סמוך לשחיטה ל"ה והאי דקרי ליה תמורה סוף הקדש בפרק הזהב (ב"מ נד:) היינו לגבי [כז] קרבנו ראשון וא"ת לילף נמי שחיטה מסמיכה ולא ישחוט יורש הא ליתא דאפילו שלוחו לא ממעט לשחיטה: [**קרבנו** ולא קרבן חבירו. [כח] וא"ת כיון דאמרינן ס"פ שתי מדות (מנחות צג:) וסמך ידו ולא יד שלוחו כ"ש לא יד חבירו וא"כ קרבנו ל"ל וי"ל] אי לאו קרבנו אמינא דידו למעוטי חבירו אתא אבל שלוחו סומך וא"ת לילף מהכא בכל התורה דאין שלוחו של אדם כמותו ואמאי יליף לה בקדושין פ"ב (דף מא:) דהוי כמותו וי"ל משום דסמיכה ויבמה ועגלה ערופה שלשה כתובין הבאין כאחד ° דכתיב ביבמה (דברים כה) וקראו לו הן ולא שלוחן ° וכן בעגלה ערופה ומדדו ולא שלוחם וא"ת לילף מינייהו דבכל דוכתא הוי שלוחו כמותו מדאיצטריך למעוטינהו וי"ל דאי לאו הני קראי דקדושין דאתיין לאשמועינן דשלוחו כמותו הוה מוקמינן להני תלתא קראי דסמיכה ויבמה ועגלה ערופה לדרשא אחריתי: **כל** בעלי חוברין. חמשה שהביאו קרבן בשותפות כולן צריכין לסמוך עליו ואין אחד סומך על ידי כולן: **לית** ליה. דסבירא ליה אחד סומך לכולן ולא הוי כסומך על קרבן חבירו הואיל והוא שייך ביה לשון הקונטרס. והכי משמע פרק שתי מדות (מנחות צג.) ומה תנופה שנתרבתה [כט] בשותפין נתמעטה בחוברין סמיכה שלא נתרבתה [ל] בשותפין אינו דין שנתמעט בחוברין ת"ל קרבנו לרבות כולן אלמא למאן דאמר דלא דריש קרבנו מתנופה יליף ליה ותנן התם אחד מניף לכולם:

עובד

מסורת הש"ס

א) [חולין ב. לקמן ד:], ב) [לקמן ד:, ג) לקמן ה.], ד) [שם], ה) [חולין כג. מנחות צג.], ו) [עי' תוס' מנחות צג. ד"ה הכל], ז) [תמורה ב.], ח) מנחות צג. תמורה ב. ע"ש, ט) [ועי' תוס' ב"ק פט: ד"ה הרכון].

תורה אור השלם

1. וְסָמַךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ קָרְבָּנוֹ וּשְׁחָטוֹ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: ויקרא ג ב
2. לֹא יַחֲלִיפֶנּוּ וְלֹא יָמִיר אֹתוֹ טוֹב בְּרָע אוֹ רַע בְּטוֹב וְאִם הָמֵר יָמִיר בְּהֵמָה בִּבְהֵמָה וְהָיָה הוּא וּתְמוּרָתוֹ יִהְיֶה קֹּדֶשׁ: ויקרא כז י

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נפשות וכו' נפש הס"ד ואח"כ מ"ה בהדיא קתני להו כולהו הנך:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה קרבנו ולא קרבן חבירו וכו' דכתיב ביבמה וקראו לו הן ולא שלוחן. יבמות דף קא ע"ב: בא"ד וכן בעגלה ערופה ומדדו ולא שלוחם. סוטה דף מד:

רבינו גרשום

[illegible]

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"א מהלכות ערכין הלכה טו:
ב ב מיי' שם הלכה ז:
ג ג מיי' שם הלכה ה:
ד ד מיי' שם הלכה ו:
ה ה מיי' שם הל' טו:
ו ו מיי' שם הלכה יז:
ז ז מיי' פ"ג מהלכות מעשה קרבנות הל' ט:
ח ח מיי' פ"א מהלכות תמורה הלכה ה:
ט ט מיי' פ"ג מהלכות מעשה קרבנות הל' ט:

מוסף רש"י

[illegible]

שינויי נוסחאות

[illegible]

[illegible] ...וי לה השתא להא תמורה כהקדש: מסוף הקדש. היינו סמיכה דתכף לה שחיטה ומיכלייא הקדש וכי היכי [illegible]

ומנוול (ש"מ), כה] בדמים ישנו בערכין כו' (ש"מ), כו] קרבנו והוי כאלו כתיב על ראש קרבנו [illegible]

שיטה מקובצת

[illegible]

עובד כוכבים וחבירו מחד בו׳. דאין ישראל סומך על קרבן עובד כוכבים ולא על קרבן חבירו (מהר) [ממד] קרא נפקי דהני לאו קרבנו נינהו אבל חבירו אינטריך קרא דסד״א יא) (דיקרב״ הוא לה׳) (ויקרא א) יב) (ולא) משום דשקולים הם ויבואו שניהם יג) (אלא) כי היכי שהכהן הוא מקריב קרבן שאינו שלו ס״ד שיסמוך ישראל בקרבן חבירו ובקרבן עובד כוכבים נמי יד) ס״ד [דכהן] סומך כמו שהכהן נותן לו (כדאמר בפרק קמא דתמורה) נסכים משל ציבור כדאמר פ׳ קמא דתמורה (דף ג:) להכי אתא קרבנו דממעט תרוייהו דמ״מ אינו שלו:

לרבות האשה. שאם המירה קרבנה יהא מומר ל״ה. לפי שכל הענין אינו מדבר אלא בלשון זכר כו׳ ואע״ג דכל התורה כולה נמי בלשון זכר נאמרה מ״מ אמרינן דאיתקש אשה לאיש לכל עונשין אבל בתמורה אי לאו קרא לא הויא שוה לאיש כדאיתא התם פרק קמא דתמורה (שם):

ורבי יהודה ואם לא דריש. כלומר וי״ו לא דריש כדאיתא בתמורה פרק קמא (שם) יד) : **שאינו** צריך לאמו. מפרש במס׳ סוכה (דף כח:) כל שניעור משנתו ואינו קורא אימת. ל״ה: **הכל** חייבין בציצית. אם יש להם טלית ואם לא יוכל לקנות טלית אינן חייבין לא למ״ד חובת טלית ולא למ״ד חובת גברא (מנחות דף מא.) דליכא ביניהו אלא כלי קופסא ואע״ג דא״ל מלאכה לרב קטינא סדינא בקייטא וסרבלא בסיתוא ליתא מה תהא עליה כלומר וכי אתה מבקש עלילות להפטר מציצית כדמפרש התם טו) א״ל עשיתו (עלה) [מעשה] א״ל בעידן ליתא עשאין היינו דווקא באותן הימים דכל הטליתות היו בת ארבע כנפות איכא עונש לאותו שמשנה אותו להיפטר אבל בזמן הזה שרוב הטליתות פטורין אין עונש למי שאינו קונה ארבע כנפות:

היודע להתעטף. משום דאמר במ״ק (דף כד.) כל עטיפה שאינה בעטיפה ישמעאלים אינה עטיפה שמעטפין עליהם עד שפמם כדאיתא במדרש. ומנאתי בסילוק א׳ שעשה הר׳ יוסף ט״ע שנותן ציצית א׳ מלפניו ואחד מלאחריו מימין וכן לשמאל: היודע להתעטף טז). וא״ת למ״ד חובת טלית אפי׳ אינו יודע יתחייב אם יש לו טלית וי״ל דמ״מ לא חייבין כלי קופסא אלא לאותן המחויבים יודע להתעטף והלכות גדולות פסק דקיימא לן מנחות (שם) ציצית חובת גברא הוא מדקא מברכין להתעטף בציצית יז) [דהכי דייק טז) [בפרק ב׳ דשבת] (דף כה: ושם) דקיימא לן [הכי]: **אביו** לוקח לו תפלין. וגבי ציצית לא נקט ליקנה לוקח דמסתמא טלית יש לו וגבי לולב נמי יכול ללאת בלולבו של אביו אי נמי משום דתפלין דמיהן יקרים שייך בהו לקיחה: **הכל** חייבין בראייה. פ״ה במס׳ חגיגה (דף ג.) חייבין בראייה יח) פני עזרה אבל בירושלמי אמרי עלה הלא יט) דאיתא בקרבן אבל בראייה פנים בעזרה אפי׳ טף חייבין דכתיב הקהל הנשים והטף ואינה אלא אסמכתא בעלמא דולאי כ) דלא דומיא דהקהל הוא דממעטי׳ התם נשים מזכורך כא) אלא ודאי נראה דאף בראייה פנים בקרבן כב) (אמרינן) [מיירי] דתנן התם בסמוך הראייה שתי כסף: **מי** שחציו עבד. אבל עבד גמור פטור דכתיב (שמות לד) את פני האדון ה׳ [מי] שאין לו אדון אלא הוא ל״ה והכי משקינן ואע״ג דתנא בסיפא דמתני׳ חוץ מנשים ועבדים שאינם משחררין ומפרשינן התם דבאינן משחררין כולן אלא תניין ל״ל דריש״א דמתניתין לפי משנה אחרונה דחזרו להם ב״ה להורות כב״ש והכי אשכחן בפ״ק דעירובין (דף ו:) ובפרק אלו טריפות (חולין מג.) לעולם הלכה כבית הלל והרוצה לעשות כב״ש עושה ומוקמינן ריש״א לאחר בת קול וסיפא קודם בת קול: **ולרבינא** דאמר כו׳. בפרק קמא דחגיגה (דף ד.) ומייתי לה מסיפא קודם בת קול: קתני עבדים שאינן משחררין וחזיא פטור מן הראיה דרגלים כתיב פרט לבעלי קנין: הניחא למ״ד. בפ׳ קמא דחגיגה (דף ט.) דקתני התם חוגג והולך כל הרגל משום דכל שבעת הימים תשלומין זה לזה שני לראשון ושלישי לשני אלמא כל חד וחד חשיב באפי נפשיה דהא אית להו תשלומין ואיכא למימר דמאן דלא חזי בראשון וחזי בשני חייב: **תשלומין לראשון**. למי שהוא ראוי ומחוייב בראשון להקריב ולא הקריב מקריב מ״מ כל שבעה ומי שלא נראה בראשון שוב אינו חייב דהא כולן אינן תשלומין אלא לראשון מאי איכא למימר: **ירא״ה ירא״ה**. ירא״ה כתיב וקרינן יֵרָאֶה כדרך שהקדוש ב״ה בא לראות אוהב ואוהב והוא שלם בשתי עיניו כך בא לראות שיהא הוא נראה לך בשתי עיניך: **במשנה ראשונה**. קודם שהודו ב״ה היה בחזקת עבד אבל אחר שחזרו להודות הואיל ודידהו לשחררו כמשוחרר דמי שאין רשות רבו עליו ולא קרינן ביה אדון אחר: **שהגיע** לחינוך. פלוגתא היא בפרק בתרא דיומא (דף פב.) חד אמר כבר (שיש) [שמונה] כבר (שבע) [תשע] וחד אמר כבר טו) תשע כבר עשר יז) שמחנכין אותו לשעות: לאתויי

עובד כוכבים וחבירו. דאין ישראל סומך על קרבן עובד כוכבים ולא על קרבן ישראל חבירו: **מחד קרא נפקי**. דהני לאו קרבנו נינהו אבל חבירו אינטריך קרא דסד״א קרבנו קרינא ביה הואיל ויורש הוא: **שכל הענין**. של תמורה: **מה סופינו**. יז) ממה סופינו לרבות את האשה יח) (בקרבנה) שאם המירה בקרבנה יהא מומר: **שאינו צריך לאמו**. מפרש במסכת סוכה (דף כח:) שניעור משנתו ואינו קורא אימת: **מי שחציו עבד וכו׳**. אבל עבד גמור פטור דכתיב יט) את פני האדון ה׳ מי שאין לו אדון אלא הוא: **ורבינא דאמר כו׳**. בפרק קמא דחגיגה (דף ד.) ומייתי לה מסיפא דמתניתין דהתם קתני ועבדים שאינן משחררין. פ״ה בעזרה לרגלים כתיב כ) פרט לבעלי קנין: **הניחא למאן דאמר**. בפ״ק דחגיגה (דף ט.) דקתני התם חוגג והולך כל הרגל משום דכל שבעת הימים תשלומין זה לזה שני לראשון ושלישי לשני אלמא כל חד וחד חשוב באפי נפשיה דהא אית ליה תשלומין ואיכא למימר דמאן דלא חזי בראשון וחזי בשני חייב:

תשלומין לראשון. למי שהיה ראוי ומחוייב בראשון להקריב מקריב והולך כל שבעה ומי שלא נראה בראשון שוב אינו חייב דהא כולן אינן תשלומין לראשון מאי איכא למימר: **במשנה** כג) ראשונה. קודם שהודו ב״ה היה בחזקת עבד אבל אחר שחזרו להודות הואיל ודידהו לשחררו כמשוחרר דמי שאין רשות לרבו עליו ולא קרינן ביה אדון אחר ל״ה דמיבעיא ליה (גיטין דף מב:) במעובד גט שחרור גבי קנס או דילמא כיון דמעובד גט שיחרור אדון קרינא ביה יש לחלק דגבי עולה לרגל אינו אדונו שאינו יכול לעכבו מלעלות לרגל כדי לעשות מלאכתו אבל מכל מקום אדונו מיקרי: **שהגיע** לחינוך. פלוגתא היא בפרק ח׳ דיומא (דף פב.) חד אמר כבר (שיש) [וחד אמר] כבר תשע כבר עשר שמחנכין אותו למצות ל״ה. ולא נהירא דהתם בחינוך קטן להתענות איירי אבל בשאר מצות כל אחד ואחד לפי דרכו כדאשכחן לעיל גבי לולב וסוכה ותפלין: **אין** מעכבין תינוקות מלתקוע. בפרק ד׳ דר״ה (דף לג.) מקשה הספר מדקתני אין מעכבין הא לכתחילה (מעכבין) כד) לא אמרינן להו זילו תקעו והדר תני

לכל מראה עיני הכהן אף הבא ליראות בשתי עיניו [למ״ה: **במשנה ראשונה**. כבית הלל פטור מן הראיה: **במשנה האחרונה**. דחזרו בית הלל להורות כבית שמאי חייב בראיה ואע״ג דעדיין לא הוי בר חורין כיון דסופו בחירות חייב בראיה]: **שהגיע לחינוך**. שחייב בתקיעת שופר כחינוך האמור ביום הכפורים (יומא דף פב ע״א): הכל חייבין במגילה והכל בשרין לקרות. שכל המחוייב בדבר מוציא את הרבים ידי חובתן:

מסורת הש״ס

א) מיי׳ פ״ו מהלכות סוכה הלכה ג סמג עשין מג טוש״ע א״ח סימן תרמ סעיף ג:

יא ב) מיי׳ פ״ז מהלכות לולב ע״ש ג סימן תרמ:

יב ג) מיי׳ פ״ג מהלכות ציצית הלכה ט טור ש״ע א״ח סי׳ י סעי׳ ג:

יג ד) מיי׳ פ״ד מהלכות תפילין הלכה יג טור ש״ע א״ח סי׳ לו סעי׳ ג:

יד ה) ו) מיי׳ פ״ג מהל׳ חגיגה הלכה א:

טו ז) מיי׳ פ״ז מהלכות עבדים הלכה ז טור ש״ע י״ד סימן רסז סעיף סב:

טז ח) מיי׳ פ״ב מהל׳ שופר הלכה ז וע״ש טוש״ע א״ח סימן תקלז בהג״ה:

יז ט) מיי׳ פ״א מהלכות מגילה הלכה ג טוש״ע א״ח סי׳ תרפט סעי׳ א:

מוסף רש״י

חייב בלולב. לתנכו מדבריהם (סוכה מב.). לשמור תפילין. שלא יכנסו בהן לבית הכסא (שם). הכל חייבין בראייה. במלות רחיים כל זכורך, שנרכים לביאות בעזרה כרגל (חגיגה ב.). הניחא למאן דאמר כולן תשלומין זה לזה. אין לך יום בהם שאין חובתו תלוי בו בעצמו למי שלא נראה בימים שלפניו, דיום ראשון שהוא נראה להביא עיקר לדיליה וימיו שלאחריו תשלומין זה לזה (שם ט.). אלא למ״ד כולן תשלומין לראשון. שהרי יום אחד עשה הכתוב עיקר בכולן, דכתיב אותו, ושלאחריו עשה תשלומין לו (חגיגה ט.) ואיפליגו בה אמוראי, איכא למ״ד תשלומין זה לזה ואיכא למ״ד תשלומין לראשון הן, ואמרינן מאי ביניהו מיגר ביום ראשון ונתפשט ביום שני איכא ביניהו, מ״ד כולן תשלומין לראשון, מי שמחוייב בראשון ולא הביא ינתח בחמד משאר הימים, ומי שאינו מחויב אינו צריך תשלומין, ומאן דאמר תשלומין זה לזה קסבר הכתוב מוטלת על כל אחד מן שאר הימים ולא על הראשון לבדו, הלכך אף מי שפטור בראשון ונראה בשני חייב להביא, ואם לא יביא לו ביום יביא למחר (שם ב.). יראה יראה. יִרְאֶה כל זכורך כתיב וקרינן יֵרָאֶה, תרוייהו דרשינן יראה כל זכורך שיראה פני הכל אמר אבא בר כהנא, יראה כל אחד מלבו. תיקנתם את רבו. שאינו חסר כלום (גיטין מא.) שאינו מפסיד כלום מן הרשות לו, ואת עצמו לא תיקנתם. מה תהא עליו (פסחים פח:) כל מקנת רבו כאן היא, אבל מקנת העבד אין כאן, אם נתקן במשפט הממון לא נתקן בפריס וכריס (חגיגה ב:). לישא שפחה אינו יכול. דלד מיירת אסור בה, דכתיב (דברים כג) לא יהיה קדש, לא יסב איתתא אמה (פסחים שם, וכביר״ז חגיגה שם). בת חורין אינו יכול. מפני לד עבדות שבו (חגיגה שם). לא תוהו בראה. לא בראה הקב״ה את האדם לריות בלא ישוב, אלא לשבת ילדה (שם) יולר אדם לא על מוהו לריות ויקנית בראה אותה, כי אם לשבת, לחיות בה ישוב, ילדה (גיטין מא.). אין מעכבין את הקטן מלתקוע. אין ב״ד מוחסרין לומנן מלתקוע ביום טוב של ר״ה דבעו לתוקיעו במלות (ערובין צו: לגירסא שם: את התינוקות).

שיטה מקובצת

לאתויי קטן היודע לנענע כדאמרינן בסוכה (לז:) מוליך ומביא לד׳ רוחות כו׳. ואיתא בירושלמי (שם פ״ג ה״ח) דצריך ג׳ נענועים לכל רוח ובני הכיון חד והכיון חד כו׳ כדאיתא בגדה (סג. עי״ש) דו׳ סממנין מעבירין על הכתם דבעי אמטויי חד ואחויי חד כו׳ ולפי זה צריך ל״ו נענועים ד׳ לד׳ רוחות ואחד ואחד למעלה ואחד למטה. תוספות: **להתעטף**. י״א כשהוא מתעטף מתעטף בימין וכשהוא נוטל נוטל בשמאל. רש״י בכת״י: **בציצית**. גליון. ואפילו למ״ד (מנחות מא.) ציצית חובת טלית הוא תלאוהו חכמים ביודע להתעטף דאז קרינן ביה כסותך אשר תכסה בה. הרא״ש ז״ל ועי׳ בתוס׳: **אביו לוקח לו תפלין**. הא דנקט לקיחה בתפילין טפי מבאינך משום דתפלין מעשה ידי אומן הן אבל לולב מצוי הוא. [גליון. א״נ יכול אדם לצאת בלולב של חברו ע״כ.] וכן ציצית כבר יש לו הטלית דאם אין לו טלית אין חייב בציצית וכשהגיע לחינוך מטיל ציצית ובשביל חוטי הציצית שהוא דבר מועט לא שייך לומר לקיחה. תוס׳ וכן בתוס׳ הרא״ש: **הכל חייבין בראיה**. לא מיירי בקרבן ראיה דהרי תנן התם הראיה שתי כסף והיינו ראיית קרבן. תוס׳ אחרות, **לאתויי קטן שהגיע לחינוך כו׳**. עיין בהשמטות בסוף המס׳: **רש״י ד״ה חינר כו׳ לבעלי קבין**. גליון. וחיגר היינו בעל קבין אבל צולע על ירכו שלש רגלים קרינן ביה. ברש״י כ״י: **תוס׳ ד״ה הכל חייבין בציצית כו׳ ארבע כנפות**. גליון. מיהו צריך להשתדל לקיים כל המצות וכי משה רבינו היה תאב לאכול מפירות הארץ אלא כדי לקיים מצות התלויות בארץ וכ״ש מצות ציצית שהיא שקולה כנגד כל המצות. הרא״ש ז״ל:

לאתויי נשים. שחייבות במקרא מגילה וכשרות לקרותה ולהוציא זכריס ידי חובתם: **מזמנות לעצמן.** שלא נשים וכן שלשה עבדים אבל אין שתי נשים או שני עבדים מצטרפין עם [7] (שני) אנשים לפי שיש באנשים מה שאין בנשים ובעבדים שאין הנשים אומרות ברית ואין העבדים אומריס על נחלתנו [8]: **איש איש.** כי יהיה זב מבשרו וגו' (ויקרא טו): **מכרס.** [1] (דכרס) דהאי קרא בנכנס טמא למקדש כתיב ומתייב ליה כרת ולהכי כתיב איש למעוטי קטן דלאו בר עונשין הוא אבל טמא הוא לטמא אוכלין ומשקין כגדול: **והצרוע.** משמע צרוע אחריני לרבות את האשה: **א"כ למה נאמר איש לענין שלמטה.** דמשמע איש ולא אשה [2] ולאו אטמאה יטמאנו [3] קאי דהתם אפי' אשה אלא אקרא דלמטה קאי דמשתעי בפריעה ופריעה: הכל רואין והכל כשרים לראות חדא הוא (**א**) [4] ולא **גבי הדדי תניא** [5]: **דמסברי ליה וסבר.** הלכות נגעים (**ב**) : **שאינו בקי.** [6] והולך תלמיד חכם ישראל ורואה עמו ואומר לו אמור טמא והוא אומר [7] טהור והוא אומר שהטומאה והטהרה תלויה במאמר הכהן והכי תניא בתפ"כ [8]: **והאמר מר.** בפרק קמא דשבועות (דף ו.): **לקדש.** לערב מים חיים באפר חטאת. טעמייהו דרבנן ורבי יהודה מפרש במס' יומא בפרק טרף בקלפי (דף מג.): **ערל.** שמתו אחיו מחמת מילה: **שהזה.** ממי חטאת על הטמא: **הזאתו כשרה.** [9] טעמא מפרש ביבמות בפ' הערל (דף עב:) מידי דהוה אטבול יום שפסול בתרומה וכשר בפרה (**ג**) : תרי הכל שוחטין איכא בפרק קמא דחולין (דף ב. ודף טו:): **הכל מעלין.** בפרק בתרא דכתובות (דף קי:): לאתויי

מאי לאתויי נשים וכדר' יהושע בן לוי [6]דאמר ר' יהושע בן לוי [8]נשים חייבות במקרא מגילה שאף הן היו באותו הנס הכל חייבין בזימון לאתויי מאי לאתויי נשים ועבדים [3]דתניא [2]נשים מזמנות לעצמן ועבדים מזמנין לעצמן [3]הכל מצטרפין לזימון לאתויי מאי לאתויי קטן היודע למי מברכין דאמר רב נחמן [6] [7]יודע למי מברכין [2]מזמנין עליו [5]הכל מטמאין בזיבה לאתויי מאי לאתויי תינוק בן יומו [1]דתניא איש מה ת"ל [1]איש איש [1]דלרבות תינוק בן [3] יום אחד שמטמא בזיבה דברי רבי יהודה רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר אינו צריך הרי הוא אומר [2]והזב את זובו לזכר ולנקבה לזכר כל שהוא זכר בין קטן בין גדול לנקבה כל שהיא נקבה בין קטנה בין גדולה אם כן מה תלמוד לומר איש איש [6]דברה תורה כלשון בני אדם הכל מטמאין בטמא מת לאתויי מאי לאתויי [5]קטן סלקא דעתך אמינא [3]איש אשר יטמא ולא יתחטא איש אין קטן לא קמ"ל [4]ועל הנפשות אשר היו שם אלא איש למעוטי מאי למעוטי קטן מכרת [6]הכל מטמאין בנגעים לאתויי מאי לאתויי [7]קטן סד"א [5]איש צרוע כתיב איש אין קטן לא קמ"ל [6]ואימא הכי נמי [6]אדם כי יהיה בעור בשרו [3] מכל מקום ואלא איש למה לי לכדתניא [6]איש אין לי אלא איש אשה מנין כשהוא אומר [7]והצרוע הרי כאן שנים א"כ מה ת"ל איש לענין של מטה [7]איש פורע ופורם ואין האשה פורעת ופורמת הכל רואין את הנגעים [6]הכל כשרין לראות את הנגעים לאתויי מאי [5]לאתויי שאינו בקי בהן ובשמותיהן והאמר מר [6]אינו בקי בהן ובשמותיהן אינו רואה את הנגעים אמר רבינא לא קשיא [5]הא דמסברי ליה וסבר הא דמסברי ליה ולא סבר: הכל כשרין לקדש לאתויי מאי לרבי יהודה לאתויי קטן ולרבנן לאתויי אשה [7]דתנן [7]הכל כשרין לקדש חוץ מחרש שוטה וקטן רבי יהודה מכשיר בקטן ופוסל באשה ובאנדרוגינוס: [10]הכל כשירין להזות לאתויי מאי לאתויי ערל וכדר"א [10]דא"ר אלעזר [9]ערל שהזה הזאתו כשרה: [9]הכל שוחטין לאתויי מאי [9]חדא לאתויי [5]כותי וחדא לאתויי [6]ישראל מומר [5] [10]הכל מעלין לא"י לאתויי מאי לאתויי

תני אבל מתעסקין בהן שלמדו אפי' בשבת ומשני כאן בקטן שהגיע לחינוך כאן בקטן שלא הגיע לחינוך כלומר בקטן [6] שהגיע לחינוך מתעסקין וא"ת פשיטא דאין מעכבין למ"ד ביבמות פרק חרש (דף קיד.) קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו וי"ל כגון שהגיע לחינוך שמירת שבת אבל לא הגיע לחינוך תקיעת שופר והוי קלת חידוש: **לאתויי** נשים. שחייבות במקרא מגילה וכשרים לקרות ולהוציא זכריס ידי חובתן ל"ה. אבל בה"ג לא פסק הכי ומביאין ראיה מן התוספתא וזה לשונם הכל חייבין במקרא מגילה כו' טומטום ואנדרוגינוס חייבין ואין מוציאין הרבים ידי חובתן אנדרוגינוס מוציא מינו ואין מוציא את שאינו מינו טומטום אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו מי שאינו עבד ואינו בן חורין אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו נשים ועבדים וקטנים פטורין מקריאת מגילה עד כאן לשון התוספתא והלכות גדולות הוסיפו אלא שחייבין בשמיעה לפי שהכל היו בספק להשמיד ולהרוג ולאבד [7] (**פסק**) ר' יהושע הוה מכנס כל אנשי ביתו וקורא לפניהם רבי יונה אבוה דרבי מנחם היה מתכוין לקרותה לפני נשים שבביתו שהכל היו בספק והכל חייבין בשמיעה עד כאן לשון הלכות גדולות לכך צריך לפרש בכאן דאין הנשים מוציאין אלא נשים אבל אנשים לא והכל חייבין במקרא מגילה כו' לאתויי נשים [8] [שמוציאין נשים אחרות] והוה מצי למימר לאתויי קטן אליבא דרבי יהודה דמכשיר בקטן בפרק שני דמגילה (דף יט:): **מזמנות** לעצמן. שלא נשים וכן שלשה עבדים אבל שתי נשים אין מצטרפין (לשני) [עם] אנשים לפי שיש באנשים שאין בנשים ובעבדים שאין הנשים אומרות ברית ועבדים אין אומרים על ארץ שהנחלת לאבותינו ול"ל דרשות הוא לנשים לזמן אבל חיובא ליכא ותבע מדקתא מייתי מיניה סייעתא למ"ד בפ' שלשה שאכלו (ברכות מה:) [8] דנשים אם רצו לזמן מזמנין משום דמאה נשים כתרי גברי ואם היו חייבות א"כ קשיא ליה דהא רצו לזמן קאמר ועל זה סמכו נשים שלנו שאינן מזמנות: **לאתויי** קטן היודע למי מברכין וכדרב נחמן כו'. ואמר נמי

בברכות (דף מח.) ולית הלכתא ככל הני שמעתא אלא כדרב נחמן וכו' ואפילו הכי לא קי"ל כוותיה אלא כדאמר רבי יוסי בירושלמי כמה זימנין אכלית עם אבא חלפתא ועם חביבי ולא זמנין עלי עד שהגאתי ב' שערות: **דתניא** איש כי יהיה זב וגו'. והא דלא מייתי מתניתין דיולא דופן (נדה מג:) דתנן תינוק בן יום אחד מטמא בזיבה משום שהבריתא מפרש יותר: **למעוטי** קטן מברת. דהאי קרא בנכנס למקדש טמא כתיב ומתייב ליה כרת ולהכי כתיב איש למעוטי קטן דלאו בר עונשין הוא אבל טמא הוא לטמא אוכלים ומשקין כגדול [9] ויש לתמוה למה לי קרא לפוטרו כיון דלא מצינו קטן נענש וכן קשה פרק ד' מיתות (סנהדרין נב:) [10] אין כי יגלף פרט לקטן ומיהו התם י"ל דמשום קטן האשה יתחייב דומיא דבהמה הנרבעת ושמא איצטריך דסד"א הואיל ותתרבה לטומאה יתחייב כרת קמ"ל דלא: **והצרוע.** משמע צרוע אחריני לרבות את האשה א"כ למה נאמר איש לענין שלמטה אין משמע ולא אשה לאו אטמאנו יטמאנו קאי דהתם אפילו אשה אלא אקרא דלתחת קאי דמשתעי בפריעה ופריעה ל"ה. ואע"ג דבנגעי לאשה וזקן כתיב (ויקרא יג) אשה לא ילפינן מינה דהתם איצטריך דאע"ג שאין רגילות לנמה שיער בזקן האשה [11] מטמאה ויש להקשות אמאי לא נפקא לן אשה מאדם דמשמע אשה [12] [11] במקום קטן דכתיב (במדבר לא) ונפש אדם וכיון דשקולים הן ויבאו שניהם וי"ל דסד"א מדאיצטריך קרא לרבויי אשה בנגעי [2] (קטן) [זקן] מכלל דשאר נגעים ליכא לטומאות אשה אם לא מן הפסוק וקשה [13] הוה ליה לרבויי אשה [מאדם] ואיש למעוטי קטן מפריעה ופריעה והצרוע לרבות קטן לטומאה וי"ל דמסתברא למעוטי פריעה ופריעה מאשה [14] שגגאי הוא זה: **הכל רואין הכל כשרין לראות.** חדא הוא ולאו גבי הדדי תניא: **והאמר** מר. בפרק קמא דשבועות (דף ו.): **דמסברי** ליה וסבר. הלכות נגעים. שאינו בקי והולך ת"ח ורואה עמו הוא אומר [15] טמא והוא אומר טמא שהטומאה והטהרה תלויה באמירת כהן והכי תניא ליה בת"כ ל"ה. [16] והתם בת"כ איתרבו ישראל מדכתיב או אל אחד [17] ומסקינן התם מאחר שסופו לרבות ישראל [18] למאי הלכתא כתיב כהן שאין טומאה וטהרה אלא מפי כהן שאפי' כהן שוטה רואה נגעים [19] אע"ג דמסברי ליה כהן שוטה שאינו בקי בפני עצמו ועי"ל דמסברי ליה וסבר דהכא נאו אכהן קאי אלא אישראל חכם דקאי גביה מסברי ליה וסבר וא"ת פשיטא מה לי מלמדין מאתמול למלמדין אותו היום וי"ל דאע"ג שאינו בקי אלא באותו נגע [20] כשר לראות: [21] **לקדש.** לערב מים חיים באפר חטאת טעמייהו דרבי יהודה ורבנן מפרש בפרק טרף בקלפי (יומא מג.): **ערל.** שמתו אחיו מחמת מילה: שהזה ממימי חטאת על הטמא הזאתו כשרה טעמא מפרש ביבמות פרק הערל (דף עב:) מידי דהוה אטבול יום שפסול בתרומה וכשר בפרה ומצי לאתויי בריתא דתניא התם הכי בפירוש אלא דר' אלעזר שגורה בפי כל יותר: **תרי** הכל שוחטין בפ"ק דחולין (דף ב. ודף טו:): **הכל** מעלין. בכתובות פ' בתרא (דף קי:): לאתויי

יח א מיי' פ"א מהלכות מגילה הלכה ג טור ש"ע א"ח סימן תרפט סעיף א:

יט ב מיי' פ"ה מהלכות ברכות הלכה ז סמג עשין כז טור ש"ע א"ח סי' קנו סעיף ו:

כ ג מיי' שם טור ש"ע שם סעי' י:

כא ד מיי' פ"ג מהל' מטומאי כפרה הלי ו:

כב ה מיי' פ"א מהל' טומאת מת הלי יד:

כג ו מיי' פ"ט מהל' טומאת צרעת הלכה א:

כד ז מיי' שם פ"י הלכה מ:

כה ח ט מיי' שם פ"ט הלכה ב:

כו י מיי' פ"ו מהלכות פרה אדומה הלכה ב:

כז כ ל מיי' שם פ"י הלכה ו:

כח מ נ מיי' פ"ד מהלכות שחיטה הלכה יד טור ש"ע י"ד סימן נ סעיף ז מ:

ס [מיי' פי"ג מהל' איסורי המזבח הלי יט טור ש"ע א"ח סי' עה סעי' ג ד]:

מוסף רש"י

שאף הן היו באותו הנס. שאף על הנשים גזר המן להשמיד להרוג ולאבד מנער ועד זקן טף ונשים וגו' (מגילה ד.). **ועל הנפשות.** כל שיש בו נפש (נדה מב.). **אדם.** כו' מכל מקום. אדם משמע כל שהוא מין אדם, פפילו קטן, כדכתיב (במדבר לא) ונפש אדם מן הנשים וגו' ובקבוצות משתעי קרא (שם). **איש.** לרוע הוא, אין לי. שנתלו בטומאת נתקים, אלא איש אשה מנין כשהוא אומר. סמוך לו והצרוע אבל בו הנגע, ולא מיבעי ליה למכתב אלא בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע, דהא כתיב לעיל דבמצורע קמיירי, אלא לרבות לרוע שני כגון אשה (סוטה כב:). **הרי כאן שנים.** לרוע משמע בין זכר בין נקבה ממומאת בנגעים (בריתות ח:). א"כ מה ת"ל איש. מאחר שסופיני לרבות את האשה, לענין של משה. אלא למעוטי מטומאה לאמורה בפסוק זה בא למעוטי, אלא מענין האמור בפסוק שלאחריו דכתיב בים פריעה ופריעה, לומר לך איש פורע ופורם ולא אשה (סוטה שם). **הכל כשרין לקדש.** מי חטאת נתת אפר על המים (שבת קלז.) לתת מים על האפר בכלי חרס (יומא מג.) כל הטהורים כשרין לקדש מי חטאת אפילו אשה (יבמות עב:). **הכל מעלין.** אם כל בני ביתו אדם כופה לעלות ולישב עמו (כתובות קי:).

שינויי נוסחאות

א) רב נחמן קטן היודע למי (ש"מ), **ב)** בן יומו שמטמא בזיבה (ש"מ), **ג)** בנדה מד. איתא אדם כל שהו, **ד)** ל"ק מ"ז, **ה)** ל"ש שהנחלת לאבותינו, **ו)** מיבעי דכתיב נמתק (ש"מ), **ז)** ולא אשה לאו אטמא (ש"מ), **ח)** הוא ולאו גבי הדדי תניא (ש"מ), **ט)** ד"ה המסברי ל"ל אמרי ד"ה והאמר (ש"מ וכ"ה בצ"ק), **י)** בקי והולך ורואה ותלמיד חכם ישראל ורואה עמו (ש"מ), **יא)** אומר אמור טהור (ש"מ), **יב)** כשרה וטעמא (ש"מ), **יג)** שלא הגיע לחינוך מתעסקים ובקטן שהגיע לחינוך אין מעכבים וא"ת (צ"ק), **יד)** תינח פקח נמתק (ש"מ), **טו)** נשים שמוציאות נשים אחרות (ש"מ), **טז)** בפ"י דשנים וכל"ל, **יז)** אשה מטמא יש להקשות (ש"מ), **יח)** אשה כמו קטן (ש"מ), **יט)** נ"ל ומשמע, **כ)** בנגעי זקן מכלל (ש"מ), **כא)** וקשה דאימא איפכא אדם לרבויי אשה ואיש למעוטי קטן (ש"מ), **כב)** ופריעה באשה שגגאי הוא לה (ש"מ), **כג)** אומר אמור, **כד)** וא"ת דהתם (צ"ק), **כה)** מבניו הכהנים, **כו)** ישראל מה ת"ל והובא אל אהרן הכהן שלין (ש"מ), **כז)** וי"ל דאע"ג (צ"ק), **כח)** נגע דמסברי ליה כשר (ש"מ),

תורה אור השלם

1. דַּבְּרוּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּם אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ זוֹבוֹ טָמֵא הוּא: ויקרא טו ב
2. וְהִנֵּדָּה בְּנִדָּתָהּ וְהַזָּב אֶת זוֹבוֹ לַזָּכָר וְלַנְּקֵבָה וּלְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם טְמֵאָה: ויקרא טו לג
3. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִטְמָא וְלֹא יִתְחַטָּא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִתּוֹךְ הַקָּהָל כִּי אֶת מִקְדַּשׁ יְיָ טִמֵּא מֵי נִדָּה לֹא זֹרַק עָלָיו טָמֵא הוּא: במדבר יט כ
4. וְלָקַח אֵזוֹב וְטָבַל בַּמַּיִם אִישׁ טָהוֹר וְהִזָּה עַל הָאֹהֶל וְעַל כָּל הַכֵּלִים וְעַל הַנְּפָשׁוֹת אֲשֶׁר הָיוּ שָׁם וְעַל הַנֹּגֵעַ בְּעַצֶם אוֹ בְחָלָל אוֹ בְמֵת אוֹ בַקָּבֶר: במדבר יט יח
5. אִישׁ צָרוּעַ הוּא טָמֵא הוּא טַמֵּא יְטַמְּאֶנּוּ הַכֹּהֵן בְּרֹאשׁוֹ נִגְעוֹ: ויקרא יג מד
6. אָדָם כִּי יִהְיֶה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ בְּשָׂרוֹ שְׂאֵת אוֹ סַפַּחַת אוֹ בֶהָרֶת וְהָיָה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ לְנֶגַע צָרַעַת וְהוּבָא אֶל אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל אַחַד מִבָּנָיו הַכֹּהֲנִים: ויקרא יג ב
7. וְהַצָּרוּעַ אֲשֶׁר בּוֹ הַנֶּגַע בְּגָדָיו יִהְיוּ פְרֻמִים וְרֹאשׁוֹ יִהְיֶה פָרוּעַ וְעַל שָׂפָם יַעֲטֶה וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא: ויקרא יג מה

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הכל וכו' חדא הוא וגבי כל"ל ותיבת ולא נמחק: **(ב)** ד"ה דמסברי וכו' נגעים אע"פ שאינו בקי כל"ל והל"ל: **(ג)** ד"ה הזאתו וכו' בפרה הס"ד ואח"כ מ"ה חדא כו' תרי הכל:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה למעוטי וכו' ויש לתמוה. עיין פסחים דף לא ע"ב תוספות ד"ה אינו:

רבינו גרשום

[**מה ת"ל איש איש** ב' פעמים כי יהיה זב מבשרו: **למעוטי קטן מכרת.** על טומאת מקדש וקדשיו]: **בשהוא אומר צרוע הרי כאן ב'.** כלומר צרוע כל שהוא צרוע בין איש בין אשה **א"כ מה ת"ל איש לענין של מטה** והצרוע אשר בו הנגע דאיש פורע ופורם ולא אשה פורעת ופורמת ואי אמרת מה צורך לרבות אשה מצורע הא בהדיא כתיב בנגעים אשה דכתיב ואיש או אשה כי יהיה בעור בשרם בהרות וגו' הא לא קשיא הא בנגע טהור הוא: **הכל רואין את הנגעים והכל כשרין לראות.** חדא היא אלא משום דלא תני להו גבי הדדי קתני תרוייהו ואיכא דאמרי הכל רואין את הנגעים הכל יכולין לראות הנגעים אע"פ שאינן בקיאין. והכל כשרין לראות את [הנגעים] אע"ג שהמקרא מתלהו בכהנים למ"ה: **הא דמסברי ליה וסבר** שאומרין לו לך ראה אם כך וכך הן עשויין ומבין ורואה: **הכל כשרין לקדש.** ליתן אפר חטאת בתוך המים: [**ר' יהודה מכשיר בקטן כו'.** מפורש טעמייהו במסכת יומא: **ערל.** שמתו אחיו מחמת מילה: **הכל שוחטין.** תרי הכל שוחטין איכא במתניתין קמא דשחיטת חולין]: **ישראל מומר.** מומר לדבר אחד:

שיטה מקובצת

שאף הן היו באותו הנס. בערכי פסחים (קח:) פרשב"ם בשם ר' יצחק הלוי שעיקר הנס היה על ידם בפורים על ידי אסתר ובחנוכה על ידי יהודית לכן חייבות הנשים בהדלקה וגם חייבות בארבע כוסות דאמרינן בשכר נשים צדקניות נגאלו כדאיתא בפ"ק דסוטה (יא:) ולישנא דאף הן לא משמע שפיר דלאחי פירושא ועוד אמרי' בירושלמי (עי' תוס' בשם בה"ג) רבי יונה אבוה דרבי מונא היה מתכוון כו' משמע שלא היו עיקר הנס. תוספ' הרא"ש ז"ל: **לאתויי קטן.** ואין הלכה כן דהא אמרינן בברכות (ע"י"ש דף מז: ודף מח. תוד"ה ולית הילכתא) קטן פורח אין מזמנין עליו לשלשה אבל לעשרה מזמנין ואפ"ה לא נהגו העולם לצרף קטן בין לשלשה ובין לעשרה בין לתפלה בין לזימון עד שיהא בן י"ג שנה ויום אחד והכי איתא בירושלמי (ברכות פ"ז ה"ב). תוס' אחרות: **לאתויי קטן.** הקשה הר"ר אלחנן אמאי לא קאמר לאתויי אשה לבד אשה כתיב וי"ל כיון דאשכחן דאשה מוזהרת בטומאת מקדש ביולדת דכתיב ואל המקדש לא תבא לא מסתבר למדרש בטומאת מקדש דמת איש ולא אשה. הרא"ש ז"ל: **איש למעוטי קטן מכרת.** תימא מאי צריך למעוטי קטן פשיטא דפטור מכרת דהא לאו בר עונשין הוא וי"ל דסד"א כיון דאתרבי לענין טומאה איתרבי נמי לענין עונש טומאה ויש מתרצים דמעטיה קרא אם נטמא בקטנות ונכנס למקדש בגדלות ולא מסתבר לפוטרו כיון דהשתא בר עונשין הוא ולא גרע מגדול שנגע בקטן שנגע במת ונכנס למקדש ועוד דמילתא דתמיהא כה"ג הוה ליה לתלמודא לפרש. ותמיה לי למה דקדקו על דרשה זו יותר ממה שנדרש בפרק ד' מיתות

(סנהדרין נב:) איש פרט לקטן גבי אשת איש ואשת אב וזכר ובהמה וברישא פרק בן סורר ומורה (סנהדרין סח): קאמר תלמודא היכא אשכחן קטן דמחייב דאצטריך קרא למעוטי ואפשר דהיכא דמביא הקטן אחר לידי עונש איצטריך קרא למעוטי הלכך פריך שפיר בסורר ומורה והכא נמי צריך ליתן טעם. הרא"ש ז"ל: **אשה מנין.** אע"ג דהוקשה אשה לאיש לכל עונשין שבתורה הו"א הואיל וכתיב בראש הנס. תוספ' הרא"ש ז"ל: **תוס'** ד"ה **(מעמוד קודם) אין מעכבין כו' מתעסקין.** גליון. ולפי זה הא דמייתי הכא אין מעכבין את התינוקות מלתקוע אקטן שהגיע לחינוך לאו דוקא אלא אסיפא דמתני' קא סמיך דתנן ומתעסקין עמהן עד שילמדו דאיירי בקטן שהגיע לחינוך והא דקייק התם אברייתא ולא דייק אמתניתין משום דמתני' מפרשא שפיר בלא זו אף זו אבל בריייתא זו ואין צריך לומר זו היא לכך דייק מרישא אסיפא ע"כ מתוספי הרא"ש ז"ל: **ד"ה לאתויי נשים כו'.** דכשירות לקרות. עיין בהשמטות בסוף המסכת: **ד"ה מזמנות לעצמם וכו'.** ובשלשה שאכלו אמר משום מצטרפות לאנשים לזימון: **ד"ה לאתויי קטן.** וזה לשון הרא"ש ז"ל אע"פ נהגו שלא לזמן עד שביא שתי שערות על פי הירושלמי ובב"ר בפ' מקץ (צא, ג) אמר ר' יוסי כמה דזמנין אכלית עם אבא חלפתא ועם חביבי ולא זמנו עלי וכו' ע"כ: לשון הרא"ש ז"ל וניחא ליה לאתויי בריייתא דמפרשא טעמא מקרא והוה ממעטי' ליה מאיש אי לאו יתורא ע"כ: **ד"ה דמסברי ליה.** וז"ל הרא"ש ז"ל וי"ל כיון דלא ידע תחלה אלא דמסברי ליה וסבר בשעת מעשה שוטה קרי ליה ע"כ: